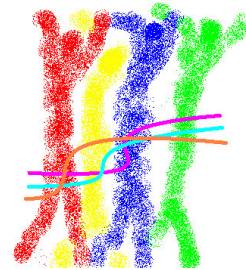

SOCRATES – GRUNDTVIG 2 : PARTENERIATE EDUCATIVE "

Favorizarea inserției sociale prin practici cetățenești

CATALOG DE TERMENI

CETĂȚENIE EUROPEANĂ

Texte oficiale ale Uniunii Europene

În 1992, tratatul Uniunii Europene crează o cetățenie europeană în cadrul tratatului instituind comunitatea europeană. (articolul 17, ex-articolul 8) :

Articolul 17 : « Se instituie o cetățenie a Uniunii. Este cetățean al Uniunii orice persoană care are naționalitatea unui stat membru. Cetățenia Uniunii completează cetățenia națională dar nu o înlocuiește. »

Cetățenia Uniunii este subordonată naționalității unuia din statele membre. Astfel orice individ care are naționalitatea unui stat membru este considerat ca cetățean al Uniunii. În plus, drepturile și obligațiile prevăzute în tratat, prin care se declară comunitatea europeană, cetățenia Uniunii recunoaște patru drepturi specifice:

- Libera circulație și stabilire pe orice teritoriu al Uniunii ;
- Dreptul de vot și alegerea în cadrul alegerilor municipale și al parlamentului european în statul de reședință ;
- Protecția diplomatică și consulară a autorităților din orice stat membru, atunci când statul din care individul face parte nu este reprezentant al unui al treilea stat ;
- Dreptul de reclamație și de a apela la un mediator european

Este important să notăm că introducerea conceptului de cetățenie al Uniunii nu înlocuiește ci completează cetățeniile naționale. Această complementaritate face mai accesibil, sentimentul apartenenței cetățeanului la Uniune.

O definiție nonformală

"Cetățenia europeană este înainte de toate un concept umanist, bazat pe construcția unei mari Europe, caracterizată de diferite culturi, de diferențe în concepția sistemului economic și de realități naturale diferite, dar unită prin sentimentul apartenenței la o civilizație comună.

Această mare Europă se va construi pe baza unei culturi democratice partajate, iar europenii se vor recunoaște între ei ca cetățeni ai Europei."

(Grupul de studiu al Comisiei Europene, care lucrează la „A construi o cetățenie europeană prin educație și formare)

Bibliografie

- ◆ Tratatul de la Amsterdam, Cetățenia Uniunii Europene
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fr/lvb/a12000.htm>
Introducere
Istoriei
Anexele Tratatului de la Amsterdam
- ◆ Cetățenia Uniunii, Monique Lambert, Centrul european asupra civismului, Bruxelles
- ◆ Cetățenia Uniunii, al doilea raport al Uniunii :
http://europa.eu.int/comm/internal_market/fr/update/report/citfr.htm
- ◆ Cetățenia Uniunii,
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fr/lvb/l23001.htm>
- ◆ Cetățeniile europenilor cu privire la cetățenia europeană, An Hermans, ex-membru du PE, text în limba olandeză, 1997
- ◆ Învățarea cetățeniei active:
www.europa.eu.int/comm/education/citizen/citiz-en.html
- ◆ Rolul societății în guvernarea europeană, Pier Virgilio Dastoli, purtător de cuvânt la Forumul Permanent al Societății Civile, 2001
- ◆ Cetățenie și naționalitate- Identități naționale și cetățenești cu privire la imigrație, Revue Nouvelle, aprilie 1994

- ◆ Multiplele aspecte ale cetățeniei - clarificarea unui concept, Studiu asupra cetățeniei, contribuții la raportul CUCES –Universitatea din Nancy, pentru Comisia Europeană DG XXII,1997
- ◆ Conceptul despre cetățenia europeană, Ingolf Knudsen, Danemarca, 1995

Alte articole

- ◆ Educația pentru democrație în Ucraina, Svetlana POZNYAK și Ruud VELDHUIS, 2000
- ◆ Educația pentru cetățenia democratică: dimensiuni ale cetățeniei, competențe de bază activități variate și internaționale Ruud Veldhuis, Instituut voor Publiek en Politiek, Amsterdam,

Link-uri cu următoarele pagini web :

www.activecitizenship.org/

www.fresno.edu/sps/minkler/index.html

www.apsanet.org/CENnet/ (rețea)

www.civiced.org/civitasexec.html (cadru curricular)

www.civiced.org/articles.html (articole)

www.politeia.net (Rețeaua Politeia pentru Cetățenia și democrație în Europa – Buletin de informare)

CETĂȚENIA

CETĂȚENIA : DREPTURI ȘI ÎNDATORIRI

Cetățean : 1. În antichitate membru al cetății avea drept de sufragiu în adunările publice. Astăzi, persoană considerată în dimensiune civică. 2. Aparținător unui Stat

Cetățenie : Calitatea de cetățean. Cetățenia modernă se sprijină pe principiul universalității: ea este recunoscută pentru oricare dintre membrii corpului politic cu condiția să îndeplinească unele criterii, în special legate de vârstă. Ea se rupe de societățile vechiului regim, bazate pe ordine ierarhice și considerate a fi naturale și se dezvoltă în funcție de democrația.

După concepția republicană care este în vigoare în Franța, condiția de a fi cetățean conferă drepturi și impune îndatoriri.

Drepturile sunt afirmate în preambulul Constituției din 1958

Textul reia libertățile enunțate de Declarația Drepturilor Omului și a Cetățeanului din 1789,

- libertatea individuală
- libertatea de asociere
- libertate de conștiință
- libertatea politică.
- libertatea presei

Cât și drepturile economice și sociale apărute în Constituția din 1946

- dreptul la muncă
- dreptul la instruire
- dreptul la grevă
- dreptul de liberă deplasare
- dreptul al protecția sănătății

Drepturile civice preced drepturile și libertățile recunoscute pentru toți cetățenii.

- A respecta și a conduce la îmbunătățirea legilor și reglementărilor, deci a le cunoaște și a le înțelege: „Nimeni nu este deasupra Legii”.
- A vota, adică a delega o parte din drepturile și responsabilitățile sale la terți, în cadrul alegerilor politice și profesionale.
- A contribui la cheltuielile publice
- A participa la apărarea și prosperitatea țării.

Unele dintre aceste îndatoriri se exercită liber și permit cetățeanului de a participa în mod voluntar la viața și gestionarea țării. Altele sunt supuse legii și fac obiectul unui control: respectul dreptului, plata impozitelor ...

CETĂȚENIE ACTIVĂ/PRACTICI CETĂȚENEȘTI

În general, în discursurile politice și în curentele de opinie vehiculate de mass-media, conceptul de cetățenie este astăzi menționat cu prioritate atunci când este vorba de integrarea socială a persoanelor aflate în dificultate, adesea imigranți sau proveniți din imigrație.

Pentru a regla problemele societății legate de discriminare, violență, excluziune se face apel la demersul de cetățenie.

Termenul de cetățean cuprinde de asemenea și un sens care înglobă caracterul uman, social, voluntar liber, responsabil al unei acțiuni:

- Practicile cetățenești care se înscriu într-un proces de dezvoltare durabilă nu rețin avantajul ca pe un unic obiectiv, ci contribuie la incluziunea socială a celor mai defavorizați.
- Atitudinea cetățenească care constă în a tria deșeurile menajere sau limitarea producerii acestora în centrul orașului.

- Demersul de practicarea a cetățeniei printr-o asociere voluntară de întraajutorare.
- Participarea cetățenească care se exercită prin simplul act de vot...

Chiar dacă folosirea în exces a termenului se îndepărtează puțin câte puțin de primul său sens în favoarea unui concept generic, înțeles ca „bine educat”, „caritabil”, „angajat”, se constată că în toate cazurile, a fi cetățean înseamnă a fi activ, adică a juca un rol în construirea societății.

Experiențele cetățenești văzute ca remedii la problemele negative ale societății se înmulțesc. Mișcările asociative sunt un exemplu de inițiativă, în timp ce instituțiile publice aduc susținerea lor financiară.

Rezultatele acestor acțiuni sunt în general pozitive, în sensul că ele duc la rezolvarea unor situații, participanții se angajează activ în realizarea lor, iar persoanele din comunitatea imediată susțin și aprobă acțiunea.

Este mult mai greu să măsoară impactul real pe termen lung asupra participanților, deoarece urmărirea nu este întotdeauna realizată – finanțările se limitează adesea la realizarea acțiunii propriu-zise, iar difuzarea rezultatelor nu este asigurată decât în aspectele sale pozitive. În ansamblu lipsește încă o capitalizarea a experiențelor, care să permită un progres în parcurgerea bunelor practici.

CETĂȚENIE

În sens strict, prin cetățenie, se înțelege apartenența unui individ la comunitatea politică, care garantează drepturile civile, sociale și politice în contrapartidă cu respectarea obligațiilor precise.

Constituția Republicii Italiene din 1948 stabilește drepturile fundamentale ale cetățeanului italian:

- Libertatea personală
- libertatea de a gândi și libertatea cuvântului
- Dreptul de a vota
- Dreptul la protecția sănătății
- Dreptul la grevă
- Libertatea de asociere (politică, civilă, socială, sindicală)
- Libertatea exercițiului religios
- Dreptul la instruire
- Dreptul la muncă sau la asistență publică în caz de inaptitudine la muncă
- Dreptul la proprietatea privată și la libera asociere într-o întreprindere economică

Sunt recunoscute ca îndatoriri ale cetățeanului italian :

- Apărarea patriei
- Participarea la cheltuielile publice
- Fidelitatea față de Republică și legile sale

De-a lungul anilor, în Italia, conceptul de cetățenie face obiectul unor reflecții și dezbateri care conduc spre un proces de extindere a semnificațiilor care îi sunt atribuite: nu doar un criteriu juridic și formal al apartenenței la o comunitate politică ci și un concept care face apel la noțiunile de identitate, participare activă, dreptul și îndatoriri la anumite nivele.

Totuși, cu toate că raportul dintre cetățenie și imigrație face obiectul unor dezbateri, un alt concept mai simplu se pare că revine în forță: cetățenia înțelege doar ca locul unui individ în raport cu Statul. În acest sens ne aflăm fie „înăuntru”, adică cetățean, fie „în afară”, adică cetățean.

Noua imagine a unei cetățenii mai degrabă inclusive decât expansive pare să cedeze terenul în favoarea unei idei, într-un anumit sens primitiv referitor la cetățenie, înțeleasă în dimensiunea sa de incluziune/excluziune, deci ca o demarcație între „interior” și „exterior”. În acest caz chestiunea raportului între cetățenie și imigrație pare a se rezuma la problematica naturalizării străinilor și a diferitelor modalități de naturalizare.

Pe de altă parte trebuie să luăm în considerare că există efectiv o cerere de obținerea a naționalității din partea imigranților: Numeroase cercetări au făcut ca în Italia majoritatea imigranților- în special acei recent sosiți – să nu aspire la naturalizare. Anumite curente sugerează accesul la o cetățenie parțială (Demizeship) care conferă imigrantului posibilitatea de a se bucura deplin de drepturile sale fără să obțină formal o nouă naționalitate. Această opțiune cuprinde riscul de a decupa din ansamblu drepturile politice, civile și sociale ale cetățeanului, un subansamblu de drepturi consacrate imigranților.

CETĂȚENIE ACTIVĂ

Prin cetățenie activă se înțelege accesul cetățenilor la un rol activ în gestionarea societății căreia aceștia îi aparțin. În acest scop se reține ca un lucru fundamental participarea civică, adică exercitarea puterii și a responsabilităților care aparțin cetățeanului în cadrul politicilor publice și protecția drepturilor stipulate de Lege prezente în Carta drepturilor, promovarea structurilor de ascultare, derularea acțiunilor de încadrare a serviciilor, organizarea manifestărilor de masă. Instrumentul cel mai important de participare la viața politică este fără îndoială dreptul de vot care, în Italia, î contrar a ceea ce se întâmplă în anumite țări europene, nu este acordat imigranților. Textul Unic aprobat în 1998, nu le acordă decât o formă intermediară la viața politică, cum ar fi înscrierea și posibilitatea de a acționa în organizații sindicale, constituirea în organe consultative care permit asociațiilor de imigranți de a participa la gestionarea proiectelor și activităților sociale. Această Lege în versiunea ei prezentată în parlament în

1997 a prevăzut la articolul 38, dreptul de vot pentru imigranți și, mai precis, participarea activă și pasivă la alegerile locale pentru străini care posedă o legitimație de reședință și care deci se află în Italia de cel puțin 5 ani). Acest articol a fost eliminat din textul definitiv și un proiect de lege prezentat în septembrie 1997, a fost respins și acesta.

Cu toate acestea, aplicarea Legii nr. 142 /1990 care conferă orașelor un statut de autonomie, unele printre care Torino și Bologna, au aprobat ca străinii rezidenți cu acte în regulă, să participe la alegerile locale.

În multe alte orașe, s-au experimentat forme de participare electorală pentru constituirea organelor locale și a consilierilor suplimentari (reprezentanți aleși de către imigranți care pot să participe și să intervină în cadrul sesiunilor Consiliului, dar care nu au, în general, drept de vot) (organisme consultative ale Consiliului și Adunarea Comunală care pot interpela asupra problematicii legate de imigrație).

« Cetățenia este un contract între individ și Stat (...)
(Carr, W. et A. Hartnett)

« Într-un sens strict cetățenia afectează integrarea individului în cadrul politicii și participării cetățenilor la instituțiile Legii. »
(Birzea, *Education for Democratic Citizenship*)

« Un cetățean este un individ care cunoaște afacerile publice, înzestrat cu virtuți cetățenești și dotat cu competențe de a participa în arena politică. »
(Heater, *Citizenship*)

CELE 4 DIMENSIUNI ALE CETĂȚENIEI

◆ Dimensiune politică / juridică

Cetățenia politică se află cu drepturi și îndatoriri politice în raport cu sistemul politic.

◆ Dimensiunea socială

Cetățenia socială se referă la relațiile dintre indivizii unei societăți.

◆ Dimensiune culturală

Cetățenia culturală se referă la conștiința unui patrimoniu cultural comun.

◆ Dimensiune economică

Cetăția economică se referă la relația unui individ în raport cu piața muncii și a consumatorilor; aceasta implică dreptul la muncă și la nivel minim de existență.

OBIECTIVELE EDUCAȚIEI

◆ Domeniu politic :

- Cunoașterea sistemului politic
- Atitudine democratică
- Competență participativă.

◆ Domeniul social

- Cunoașterea relațiilor sociale din cadrul societății
- Competențe sociale.

◆ Domeniul cultural

- Cunoașterea moștenirii culturale, a istoriei
- Competențe de bază (competențe de limbă)

◆ Domeniul economic

- Formare profesională
- Competențe economice (legate de muncă și de orice alte activități economice)

EDUCAȚIA CIVICĂ

Scopul educației civice este a-i determina pe cetățeni să participe activ la societatea civilă și la luarea deciziilor în cadrul unei democrații constituționale.

Educația civică clarifică și dezvoltă:

- Cunoașterea
- Atitudinile și opiniile
- Competențele intelectuale
- Competențele participative

EDUCAȚIA CIVICĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SECUNDAR DIN OLANDA

În învățământul secundar din Olanda, disciplina face parte din materiile importante de învățământ, având ca obiectiv dezvoltarea și înțelegerea funcționării democrației pentru cetățean, atât la nivel național cât și la nivel internațional.

Educația civică este organizată ca o disciplină specială sau integrată în disciplina istorie.

Temele educației civice se regăsesc în următoarele domenii:

1. Socializare și educație: oferă posibilitatea de a înțelege procesele de socializare și rolul mass-mediei.
2. Mediul, viața cotidiană și relațiile sociale: grupurile, relațiile dintre sexe, felul de a trăi împreună, probleme legate de mediu.
3. Munca și timpul liber: probleme sociale și economice.
4. Tehnologie și societate: dezvoltarea tehnică și științifică ca factor determinant în societate.
5. Structuri politice: sistemul politic luarea deciziilor politice, ideologii politice, sistem juridic, criminalitate.
6. Relații internaționale: interdependențe politice, sociale și economice, la nivel mondial.

EDUCAȚIA CIVICĂ ȘI GRUPUL ȚINTĂ AL STRĂINILOR ÎN OLANDA

În istoria Olandei noțiunea de minorități a fost prezentă în permanență. Dar începând cu anii 60 s-a pus în aplicare o politică a minorităților.

La început politica nu s-a orientat înspre integrarea în societatea olandeză, ci pe bună stare și posibilitatea ca grupurile de străini să poată trăi respectând și menținându-și propria cultură și identitate.

Începând cu anul 1994, politica minorităților a evoluat spre o politică de integrare.

În 1997 noua lege « Wet Inburgering Nieuwkomers » (Legea asupra integrării noilor veniți) este votată și pusă în aplicare. Participarea la acțiunile de integrare devine o obligație pentru toți străinii: (noi veniți) care doresc să se stabilească definitiv în Olanda.

Obiectivul: străinii trebuie să se adapteze, cât mai repede cu putință în societatea olandeză.

Concret: să depună toate eforturile în a participa activ în educație și pe piața muncii. Învățarea limbii olandeze este centrul acestei noi legi.

CETĂȚENIE

Cetățenie = calitatea de membru al unui stat-națiune, fiind conferită de la naștere sau prin proceduri juridice specifice în cazuri de emigrare dintr-un stat în altul.

Ea conferă drepturi și obligații:

Drepturi civile

- Liberă exprimare
- Acces la informații
- Asociere liberă
- Egalitate în fața legii

politice

- Dreptul la vot
- Alegeri libere
- Dreptul de a putea candida

Social-economice

- Dreptul la bunăstare
- Dreptul la muncă
- Dreptul la securitate socială

Îndatoriri

În Constituția României, articolul 4, "unitatea poporului" egalitatea între cetățeni. Stipulează că România este « *patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor ei, fără diferență de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau origine socială.* »

Articolul 6 « Dreptul la identitate » afirmă că statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorități naționale, dreptul la conservarea, dezvoltarea și exprimarea propriilor lor identități etnice, culturale, lingvistice și religioase.

În conformitate cu Constituția, toți cetățenii români sunt egali și ei nu sunt discriminați în fața legii, au aceleași drepturi și îndatoriri.

Cetățenii sunt egali în fața Legii și a autorităților publice, fără privilegiul și fără discriminare (articolul 16 : drepturi, libertăți și obligații fundamentale).

Prin HG nr. 430 din 2001 Guvernul a elaborat o *Strategie de îmbunătățire a situației romilor care urmărește stimularea participării etniei la viața economică, socială, culturală, educațională și politică a societății prin atragerea acestora în programe sectoriale de asistență, de dezvoltare comunitară, prevenirea discriminării instituționale și sociale, accesul acestor cetățeni la serviciile oferite de societate, sprijinirea formării și promovării unei elite intelectuale și economice din rândul lor, precum și producerea unor schimbări pozitive în opinia publică în legătură cu etnia romilor, pe baza principiilor toleranței și solidarității sociale. Strategia se întinde pe o perioadă de 10 ani, 2001-2010, și vizează următoarele 10 domenii sectoriale : administrație și dezvoltare comunitară, locuințe, securitate socială, sănătate, economic, justiție și ordine publică, protecția copilului, educație, cultură și culte, comunicare și participare civică. Pentru aplicarea strategiei s-au creat structuri naționale și locale, la nivel administrativ, politic, și de cercetare, iar un accent deosebit se va pune pe cooperarea cu organizațiile non-guvernamentale. Alături de activitățile concentrate asupra infrastructurii, educației, sănătății și culturii o importanță deosebită se acordă participării active a etniei romilor la viața socială. Aceasta se va realiza pe baza unor proiecte de dezvoltare locală, proiecte de intervenție socială, proiecte care să schimbe, în ultimă instanță, acea stare de fapt în rândul comunităților de romi. Cu alte cuvinte strategia se va opri la dimensiunea microsocioală, la nivelul comunităților de romi în speranța adaptării lor la viața socială a comunității unde trăiesc și muncesc, alături de populația majoritară.*

Protecția cetățenilor români de etnie romă nu trebuie să afecteze drepturile și libertatea celorlalți cetățeni români. Acesta este principiul egalității stipulat în *Strategia de îmbunătățire a situației romilor.*

PRACTICI CETĂȚENEȘTI

La capitolul III al *Strategiei de îmbunătățire a situației romilor* (Goal and general objectives)se arată că pentru a îmbunătăți condiția populației romilor din România, guvernul și-a propus ca obiective să stimuleze participarea romilor la viața economică, socială, educațională, culturală și politică a societății, bazată pe implicarea în proiecte de asistență sectorială și dezvoltare comunitară.

La capitolul *Justiție și ordine publică* se prevede inițierea unor programe de educație juridică și de prevenire a delincvenței împreună cu comunitățile de romi.

La capitolul *educație* se propun programe de încurajare a părinților rromi să participe la programe extra curriculare, să participe în procesul educativ continuu. În același capitol, pentru tinerii rromi se propun programe care să-i încurajeze să urmeze studii în vederea ocupării unor posturi în administrația publică, precum și în diferite instituții publice: facultăți de științe sociale, de administrație publică, medicină, academii militare, etc.

La capitolul *Comunicații și implicare civică* se stipulează dezvoltarea unor programe pentru educație civică și informare a rromilor, iar mass media este încurajată să prezinte situația și nevoile rromilor în următoarele domenii : educație, educație pentru sănătate, statutul legal, cultură într-un mod realist , fără a prejudicia în vreun fel etnia rromilor. Periodic, se sugerează mass mediei de a efectua evaluări și prezentări ale statutului social al comunităților de rromi din România.

INCLUZIUNE / EXCLUZIUNE

INTEGRARE

Integrare : acțiunea prin care o parte intră într-un întreg.

La scara societății, integrarea asigură coordonarea diverselor componente pentru asigurarea bunului mers al întregului. O societate va fi considerată ca integrată, dacă ea se caracterizează printr-un nivel ridicat de coeziune socială.

Pentru individ integrarea acoperă intercațiunile cu membrii unei societăți cu scopul de a se ajunge la un sentiment de identificare cu grupul și valorile sale.

Integrarea presupune realizarea mai multor condiții:

- O interdependență strânsă între membrii aceleiași societăți aflate într-o dinamică a schimbării.
- O participare activă a tuturor activităților societății și nu numai a celor legate de economie și de unele avantaje.
- Aderarea la regulile de funcționare și la valorile societății gazdă.
- Respectul pentru unitatea și integritatea comunității a cărei parte integrante devine.

În Franța, noțiunea de integrare privește în mod special populația imigrantă. Până în prezent integrarea se realizează în mod individual prin folosirea limbii, dobândirea unor elemente de cultură și civilizație și prin participare la viața socială. Imigrantul trebuie să se asimileze în societatea gazdă. Particularitatea fiecăruia revine sferei private a fiecărui individ. Acest model francez, a funcționat bine pentru populațiile venite din țările europene. Sistemul, însă are limitele sale atunci când vorbim despre imigranții veniți din Africa și Asia.

Puterea publică a adoptat o nouă viziune. În 1993, prin Întatul Comitet al Integrării (Le Haut Comite a L'Integration) „ea constă în a mobiliza participarea activă la societate în ansamblul ei, femei și bărbați, chemați să trăiască durabil pe pământul nostru, acceptând fără prejudecăți că există caracteristici speciale, în special culturale, dar punându-se accent pe asemnările și convergențele în egalitatea drepturilor și a obligațiilor, cu scopul de a asigura coeziunea spectrului nostru social”.

În 1998, Ministerul Muncii și Solidarității configurează o politică de integrare a populației imigrante bazate pe trei principii:

- Un singur loc de primire
- Lupta împotriva discriminărilor și naturalizarea într-o perioadă mai scurtă de timp.

ASIMILAREA

Asimilarea este considerată ca un proces unilateral al cărui rezultat final este un stadiu de conformitate perfectă pe toate planurile sociale și culturale cu societatea gazdă. Este vorba de abandonul propriei identități culturale în favoarea adoptării culturii dominante. Asimilarea individuală prin școală și alte instituții a constituit obiectivul implicit al modelului francez de integrare. În acest model, la naționalitatea – cetățenia constă esențialmente în aderarea la contractul social care reprezintă, „dreptul asupra pământului” și direcționării înspre sfera privată a tuturor caracteristicilor speciale.

Actualmente, această noțiune a fost abandonată de puterea publică în favoarea celei cu privire la integrare.

INSERTIE

Este acțiunea care vizează evoluția unui individ izolat sau marginalizat către o situație caracterizată prin schimburi satisfăcătoare cu mediul său înconjurător. Este de asemenea rezultatul acestei acțiuni care se evaluează prin natura și frecvența schimburilor între individ și mediul său înconjurător.

Pentru imigrant este un element primar și în același timp pasiv al cererii spre integrare. Inserția constă în a găsi un loc în interiorul unui grup sau a unei societăți. Societatea gazdă recunoaște străinului locul pe care acesta îl ocupă într-o economie, un cadru social și cultural și conservă, cel puțin parțial, identitatea de origine, caracteristicile culturale, modalitățile de viață.

În Franța, inserția rămâne un termen din ce în ce mai mult conectat cu ajutorul social sau cu domeniul profesional. Legea 1/12/1988, referitoare la crearea unui fond minim de inserție definește astfel alocațiile relevante acestui dispozitiv: „Orice persoană care conform vârstei, a stării sale fizice sau mentale, a situației sale economice și de muncă, se află în incapacitatea de a lucra, are dreptul de a obține de la colectivitate mijloace convenabile de existență. Inserția socială și profesională a persoanelor în dificultate constituie un imperativ național”

Tratamentul inserției imigranților nu face în principiu obiectul unei măsuri speciale. El se înscrie în dreptul comun. Puterea publică vizează în principal inserția prin muncă. Aceasta este baza oricărei integrări în viitor. Sunt propuse următoarele acțiuni :

- inserție profesională
- formare
- acces la muncă
- angajare preferențială
- parcurgerea unor structuri intermediare

DISCRIMINARE

Franța s-a asociat cu alte țări europene în lupta împotriva discriminării, directiva din 2000/78/CE a Consiliului din 29 iunie 2000, definește punerea în practică a principiului de egalitate a tratamentului între persoane fără diferență de rasă sau de origine etnică.

Directivă 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 se referă la crearea unui cadru general cu privire la egalitatea în tratarea problemei ocupării și a muncii. În acest text se face distincția între discriminarea directă (diferență de tratament, fundamentată pe o caracteristică precisă) și discriminarea indirectă (dispoziție, criteriu sau practică aparent neutră, dar capabilă să producă un efect defavorabil pentru una sau mai multe persoane).

Aceste orientări se traduc în practică prin programe ca inițiativa EQUAL a cărui obiectiv este lupta împotriva discriminării și a excluziunii sociale pe piața de muncă și lupta împotriva rasismului la locul de muncă.

În Franța, lupta împotriva discriminărilor face parte din cele trei măsuri ale dispozitivului de integrare al Ministerului Muncii și al Solidarității. Cu toate acestea, „(...) după un studiu CERQ (Cunoașterea ocupării, a veniturilor și a costurilor) aproape un sfert din locurile de muncă publice și private din Franța sunt interzise străinilor non europeni” (Le Monde 21/4/1999).

Față de această constatare noțiunea de discriminare pozitivă ocupă un loc din ce în ce mai important: susținerea de ajutoare suplimentare pentru anumite publicuri defavorizate.

INTEGRARE

Prin integrare se înțelege capacitatea de a confrunta și de a schimba – într-un obiectiv de paritate și participare – valori, norme și metode de comportament, atât din partea imigranților cât și al societății gazdă.

Când se vorbește în termeni generali despre conceptul de integrare (care se opune celui de asimilare), se înțelege un schimb deschis, în care anumite elemente ale fiecărei culturi în parte, sunt conservate, în timp ce altele, tind să se modifice de-a lungul timpului. În sens, integrarea este concepută ca un proiect, un parcurs, un proces care se realizează bilateral, deci atât din partea imigranțului cât și din partea persoanelor aparținând societății gazdă.

Acest proces permite noilor rezidenți să participe activ la viața economică, socială, civică și culturală a țării de imigrare.

În ceea ce privește modelele teoretice, când vorbim despre integrare, ne referim, în general, la 4 tipologii:

1. **Modele de asimilare** : el prevede adaptarea imigranțului la caracteristicile, tradițiile și obiceiurile țării gazde
2. **Modelul pluralismului** : prevede acceptarea imigranților recunoscând și susținând specificul lor. Particularitățile etnice dau viață recunoașterii juridice și instituționale a comunităților „culturale distincte”. Dreptul comun, universal acceptat permite coexistența diferențelor culturale în interiorul aceleiași țări. Se face deci o netă diferență între sfera privată, în care fiecare își dezvoltă propria cultură și sfera publică, care este comună tuturor.
3. **Modelul multiculturalității** : vezi fișa
4. **Modelul interculturalității** : vezi fișa

Pentru a înțelege acest proces și pentru punerea sa în practică, trebuie să se țină cont de existența unor dualități care intră în joc atunci când este vorba de relațiile între grupuri, persoane și sisteme sociale:

- Proximitate / Depărtare atât din punct de vedere cultural cât și geografic
- Apartenență / Exterioritate
- Asemănări / Deosebiri
- Incluziune / Excluziune
- Integrare / Separare
- Recunoaștere / Dispreț

ASIMILARE

Prin asimilare se înțelege adaptarea străinului la caracteristicile societății gazdă. Imigranțul trebuie să abandoneze cultura și tradițiile țării sale de origine pentru a asimila valorile, normele și modelele comportamentale din țara primitoare. Contrar noțiunii de integrare, un astfel de proces se bazează pe presupusa superioritate din țara gazdă și presupune dispariția progresivă în societatea gazdă, a culturilor minoritare. În țările în care se produce asimilarea, se obține ușor „naturalizarea” sau dobândirea naționalității, în timp ce, nivelul de acceptare a expresiilor culturale proprii minorităților etnice scade.

DISCRIMINARE / IZOLARE

Prin discriminare se înțelege tratamentul diferit aplicat unor indivizi sau comunități (ca de exemplu, refuzul exercitării votului), sau accesul la anumite resurse pentru motive de ordin etnic, lingvistic, religios sau cultural.

Izolarea îi exclud de la contacte și de la raporturile acestuia cu mediul înconjurător generând astfel o discriminare. Pentru legea italiană se consideră discriminatoriu orice comportament care, direct sau indirect, antrenează o distincție, o excluziune, o restricție sau o preferință bazată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, obiceiuri și practici religioase și care are ca obiectiv sau ca efect să distrugă sau să compromită recunoașterea, exercitarea drepturilor, în condiții de paritate, de libertăți și drepturi fundamentale în domeniile politic, social și cultural.

INTEGRARE

Integrare sociala = procesualitatea interacțiunilor dintre individ sau grup și mediul social specific sau integral, prin intermediul careia se realizează un echilibru funcțional al partilor.

Integratul poate fi o persoană, un grup de persoane, o categorie socială, etc.

Faze ale integrării: acomodarea, adaptarea, participarea și integrarea propriuzisă.

Două tipuri limită de integrare:

- integrarea prin asimilare a culturii sistemului în care se integrează;
- integrarea prin schimbare reciprocă- două unități se transformă prin interacțiune în vederea unei acțiuni optimizante.

Politica de integrare acționează asupra eliminării barierelor formale și a discriminărilor.

Se urmărește evaluarea și tratarea persoanelor în raport cu meritele individuale.

La capitolul III al **Strategiei de îmbunătățire a situației romilor** (Goal and general objectives) se arată că pentru a îmbunătăți condiția populației romilor din România, guvernul și-a propus să sprijine formarea și promovarea unei elite intelectuale și economice în rândul comunităților de romi care să faciliteze aplicarea integrării sociale.

La capitolul *pași economici* sunt stipulate o serie de măsuri de orientare profesională, de stimulare a meseriilor tradiționale cu cerere pe piață, implementarea unor programe lucrative specifice culturii romilor, sub forma întreprinderilor mici și mijlocii, inclusiv pentru femeile rome, precum și măsuri pentru reducerea numărului de șomeri din rândul acestei populații prin crearea unor stimulente pentru antreprenorii care angajează romi.

Pentru populațiile de romi care trăiesc la sate, se vor întocmi programe prin care să li se acorde pământ și să fie încurajați să lucreze în agricultură.

Se vor acorda credite pentru întreprinderi mici și mijlocii patronate de comunități ale romilor, iar pentru populațiile dezavantajate din comunitățile de romi care trăiesc în zone dezavantajate se vor implementa programe pentru reabilitare.

Politica guvernului vizează politici coerente, de incluziune socială, civică, economică și politică. Altfel spus, este vorba de participare civică cu șanse egale a etnicilor romi într-un sistem democratic, este vorba de accesul nediscriminatoriu la o slujbă și la un trai decent, de accesul egal la serviciile sociale furnizate de stat și de facilitarea organizării politice și sociale a comunităților de romi.

ASIMILAREA

Asimilare = proces prin care un grup receptează, interiorizează și aplică valori, norme, modele de comportare sau stiluri de viață specifice altui grup cu care se află în contact.

Se face distincție între asimilarea culturală prin **aculturatie** (dispariția modului specific de viață a unui grup ca urmare a adopției și mpracticării celui comunitar în care se integrează) și **asimilarea structurală** (acceptarea noilor membri de către comunitatea integratoare fără a exista diferențe de roluri și statusuri sociale).

Politica guvernului României nu se îndreaptă înspre o asimilare a populației de romi de către populația majoritară.

Reafirmând dreptul oricărei minorități, implicit și a romilor, de a participa activ la elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice referitoare la această minoritate, și a faptului că problemele minorităților trebuie să fie luate în considerare, guvernul României consideră îmbunătățirea condiției romilor o problemă națională.

INSERȚIE

Politica guvernului vizează politici coerente, de incluziune socială, civică, economică și politică. Altfel spus, este vorba de participare civică cu șanse egale a etnicilor romi într-un sistem democratic, este vorba de accesul

nediscriminatoriu la o slujbă și la un trai decent, de accesul egal la serviciile sociale furnizate de stat și de facilitarea organizării politice și sociale a comunităților de romi.

De ce este nevoie de astfel de politici?

Există un număr important de romi care nu au buletine de identitate sau certificate de naștere. Din acest motiv, unii dintre adulți nu pot participa la vot, nu pot beneficia de protecție socială, nu pot cumpăra sau vinde proprietăți, iar copiii nu pot beneficia de alocații și ajutoare sociale.

Doar o treime din romi au o slujbă constantă, iar dintre aceștia, numai jumătate defășoară o muncă calificată. Doar jumătate din copii merg la școală, iar gradul de analfabetism în rândul persoanelor de peste 45 ani ajunge la o treime. Lipsa investiției în educație, conjugată cu efectul de marginalizare socială generat de stereotipuri și prejudecăți, duc împreună la un acces redus pe piața muncii și, implicit, la o accentuare a sărăciei în rândul comunităților de romi. Sărăcia și excluziunea socială generează tehnici de supraviețuire care, adesea, merg la limita legalității, având consecințe sociale care încurajează prejudecățile existente față de romi.

ADAPTARE

Adaptare : Modificarea unui individ sau a unei specii la contactul cu un mediu, cu efectul de a reduce sau de a face să dispară disparitățile, disarmoniile existente anterior între ele și acest mediu.

Adaptarea socială a individului la mediul cultural, economic și chiar biologic este adesea abordată prin varianta sa inversă, inacceptarea, anume agresivitatea.

Adaptarea la mediu se face prin acțiunea asupra sistemelor de educație, prin orientarea profesională și asupra relațiilor umane.

Ținând cont de dificultățile cu care se confruntă cetățenii romi de naționalitate română, cât și de dorința de a identifica soluții optime de rezolvare a acestora, guvernul României își propune în **Strategia de îmbunătățire a situației romilor** să aplice principiul consensului. Strategia este rezultatul unui efort conjugat al guvernului și al organizațiilor neguvernamentale din comunitățile de romi. Aplicarea programelor de implementare a acestei strategii pentru romi se va face în consultare cu reprezentanții organizațiilor neguvernamentale ale romilor. Strategia corespunde nevoilor specifice ale etniei romilor și vizează cadrul social în care românii se pot integra în comunitate și societate respectându-se astfel principiul utilității sociale.

La capitolul *Locuințe* din această strategie guvernul împreună cu organizațiile neguvernamentale își propun să aplice hotărâri și acte normative care să reglementeze regimul proprietății asupra terenului pentru populația romă, programe de reabilitare a locuințelor și a mediului în care locuiesc romi, dezvoltare unor lucrări de infrastructură a zonelor cu populație romă (sistem de canalizare, gaz, electricitate, servicii publice sanitare), promovarea unor programe de locuit pentru familii numeroase și care nu au nici un sprijin material, precum și implicarea directă a romilor în aceste programe.

DISCRIMINAREA

Discriminare = tratare inegală a indivizilor sau grupurilor în raport cu unele trăsături categorice cum ar fi: apartenența etnică, rasială, religioasă sau de clasă. În mod obișnuit termenul este folosit pentru a descrie acțiunea unei majorități dominante în raport cu o minoritate dominată și implică un prejudiciu adus unei persoane sau unui grup.

Factori favorizanti: cunoașterea insuficientă a celorlalți, generalizarea propriei experiențe de viață (emiterea unor judecăți privind un întreg grup, pornind de la experiența avută cu un singur membru sau cu puțini membri ai unui grup), dezvoltarea de prejudecăți privind persoanele cu care se intră în competiție

În **Strategia de îmbunătățire a situației romilor** se afirmă că pornind de la faptul că în cursul istoriei, românii au fost obiect de sclavie și discriminare, fenomen care a lăsat urme adânci în memoria colectivității, și care a determinat o limitare socială a acestora, guvernul împreună cu societatea civilă, inclusiv reprezentanții organizațiilor de romi și-au propus ca scop să prevină discriminare instituțională și socială a cetățenilor de etnie romă printr-un acces nelimitat la serviciile publice ale societății.

În liniile de acțiune ale strategiei la capitolul *dezvoltare și administrație comunitară* se stipulează crearea Consiliului Național împotriva Discriminării și includerea reprezentanților rromi în acest organism, inițierea și dezvoltarea unor acțiuni educative cu privire la lupta împotriva discriminării cu referire la funcționarii publici din administrația centrală și locală.

Pe baza ordonanței de urgență nr. 137/2000(***prima de acest fel din Europa de Est***) se sancționează orice formă de discriminare, se pedepsesc funcționarii publici care comit fapte de natură discriminatorie față de cetățeni. De asemenea recrutarea și promovarea funcționarilor publici se face pe baza criteriilor de non discriminare.

La capitolul *Bunăstarea copilului* se prevede participarea femeilor de etnie rromă la programe de educație a copilului, precum și la programe de luptă împotriva discriminării copiilor instituționalizați, și a altor copii aflați în dificultate.

Deosebit de important pentru politica de stat a României în domeniu este introducerea temelor de prevenire și combatere a discriminării în trunchiul comun al programelor școlare

CULTURĂ

MULTICULTURALISM/ PLURICULTURALISM

Conceptul de multiculturalism s-a născut în Canada în anii 60. El este rezultatul unei alegeri politice care se sprijină pe recunoașterea diferențelor în procesul de punere în practică a unor dispozitive speciale. El asigură caracteristicilor culturale o reprezentativitate egală în comunitatea politică. Este un răspuns pragmatic la gestionarea diversității caracteristică oricărei societăți industriale.

În Europa occidentală utilizarea termenului de multiculturalism coincide cu trecere de la imigrație economică prin definiție temporară, la prezența permanentă a populațiilor care provin din țări musulmane. Ele sunt percepute ca fiind cele mai îndepărtate de cultura occidentală.

În Franța multiculturalismul se referă la forma de organizare de tip comunitar a populațiilor ieșite din imigrație în special din fostele țări coloniale. Regruparea în jurul naționalității și /sau a religiei antrenează revendicări specifice. Prin atașamentul apărarea unității naționale și universale ale drepturilor cetățeanului. Acest sistem care ne amintește de organizarea socială din SUA este înlăturat, în principiu de puterea politică și elitele intelectuale.

De fapt, începând cu anul 1980, clasa politică nu ezită să califice societatea franceză drept multiculturală și multirasială. Este vorba de a integra diferențele în marile principii ale Republicii. Deschiderea înspre asocierile la legile din 1901 privind străinii conferă un statut legal organizațiilor privilegiind cultura și identitatea. Acum ajutoarele publice care permit exprimarea diversității de culturi și de apartenență fac parte din dispozitivele în favoarea integrării.

INTERCULTURALITATE / ATITUDINE INTERCULTURALĂ

Modelul francez de integrare-asimilare a cunoscut repede limitele sale, realizarea sa este imposibilă: e din ce în ce mai puțin dorit. Întâlnirea celor două culturi nu duce la absorția uneia de către cealaltă. De aici reflecția ne conduce spre interculturalitate, spre a putea ieși din impasul asimilare /repliere comunitară a populațiilor imigrante.

Interculturalitatea este acum greu de definit pentru că noțiunea de cultură ea însăși este complexă. Diversele ramuri ale științelor umaniste au fiecare dintre ele o abordare specifică. Cu toate acestea, este posibil să stabilim câteva principii care să facă mai clare interculturalitatea. Apartenența culturală este un raport între individ, identitatea sa și celălalt, adică grupul. Ea privește grupurile, ea se transmite, ea evoluează și conține o parte a reprezentărilor înconștiente. Ea este obligatoriu produsul mai multor culturi. Este o construcție formată din mai multe elemente care interrelaționează între ele. Interculturalitatea devine coabitarea a două sisteme aflate într-o mișcare permanentă.

Dar, dacă conceptul este dificil a fi conturat, în practică, situațiile interculturale sunt foarte reale. Este vorba de a le gestiona. Trebuie să se depășească concepția unei culturi considerată drept mai evoluată și care deci dorește să se impună în mod legitim asupra celeilalte. Un singur model cultural nu poate să reprezinte prin el însuși realitatea. În acest context interculturalitatea devine un demers, o ucenicie.

Sunt realizate concret acțiuni în diferite sectoare. Anumite întreprinderi propun cadrelor lor de conducere module de sensibilizare în spirit intercultural. Lucrătorilor sociali și formatorilor li se propun stagii de formare cu scopul de a face față mai eficient situațiilor de conflict întâlnite.

Pentru a elimina obstacolele în vedere unei viziuni interculturale, se pot sugera mai multe direcții de lucru.:

- identificarea prejudecăților
- campanii de informare privind politicile de integrare
- valorificarea culturilor din țările de origine
- valorificare know-how

CARACTERISTICI CULTURALE

Este vorba de tot ceea ce poate să-i unească pe membrii aceleiași culturi prin care o cultură se poate distinge de o alta. Principalele trăsături culturale distinctive sunt:

- conștiința identității și apartenenței la un grup
- limba
- habitatul, arhitectura
- obiceiurile și credințele
- modurile de organizare socială și raporturile de muncă
- tehnologiile și modalitățile de schimb

MODELE CULTURALE

Acest concept este folosit mai ales în antropologie și sociologie. El permite abordarea unor fenomene de acculturație, și prin extindere integrare, atunci când două grupuri sunt în contact. Transformările modelului cultural de origine indică elementele împrumutate din cultura țării de origine.

IDENTITATE CULTURALĂ

Concepția franceză despre cultură își are originile în Secolul Luminilor. Cultura este un proces universal care distinge omul de animal. Prin rațiune cunoștințele universale, științele, arta, omul stăpânește natura și aliații săi. Cultura merge mână în mână cu civilizația, progresul și complexitatea.

Noțiunea de identitate culturală apare în contextul de decolonializare și de afirmare a revendicărilor naționale din anii 1960. Este esențialmente un ansamblu de trăsături culturale specifice unui grup etnic (limbă, religie, artă...) care îi conferă individualitate, dar și sentimentul apartenenței individului la acest grup. Noțiunea se sprijină pe criterii obiective și subiective.

În Franța, identitatea culturală este revendicată în interiorul însuși al Statului-națiune. Anumite componente ale entității din Franța se referă de asemenea, (în același timp?) la o altă apartenență. Criteriile invocate sunt, în general, de ordin cultural (limbă, tradiții) și își găsesc ancorajul într-un teritoriu dat.

La tinerii imigranți, identitatea revendicată este cea a țării de origine a părinților. Această tendință la tinerii născuți în Franța este scăzută. O ședere în țara de origine a părinților le conferă sentimentul de apartenență la societatea franceză și îi pun în situația de a-și găsi puncte comune cu populația națională decât primii sosiți.

IDENTITATE CULTURALĂ / MODEL CULTURAL

Prin identitate culturală se înțelege un ansamblu de referințe culturale (valori, norme de conduită, limbă, obișnuințe specifice unei comunități), de-a lungul cărora un individ sau un grup se definesc se manifestă și doresc să fie recunoscuți.

Acest concept face apel la noțiuni psihosociologice, dacă termenul de identitate face referință la percepția fiecărui individ o are asupra lui însuși (conștiința de a exista ca persoană, dar și în relație cu ceilalți) cultura este, din contră, patrimoniul global evolutiv al fiecărui individ și a grupurilor sociale de apartenență. Identitatea reprezintă astfel un fel de răscruce între individ și societate, unul din locurile unde se măsoară forța relativă a individului și a colectivității în care acesta trăiește, crește se socializează și reprezintă deci ca ultimă analiză un produs al procesului de socializare.

Identitatea culturală a unei persoane este astăzi definită printr-un ansamblu dinamic de identificări cu diferite grupuri culturale: Procesele de mondializare tind de fapt să compatibilizeze și să suprapună diferite identități. Multiculturalitatea generată de migrațiile internaționale reprezintă aspectul cel mai vizibil al procesului de incluziune progresivă în cultura fiecăruia din elementele provenite din culturi diferite.

Se emite ipoteza creării „satului planetar”, în care singurele diferențe sunt acelea legate de identitățile individuale. În toate cazurile procesele de omogenizare colectivă nu pot să distrugă nevoia de identificare și de apartenență: în structura socială nucleele relaționale dotate cu stabilitate proprie, tind să se întărească în mod constant prin valorificarea elementelor de identitate culturală specifice.

MULTICULTURALITATE / PLURICULTURALITATE

Contrar noțiunii de interculturalitate (care prevede interacțiunea și schimbul între subiecți de culturi diferite din perspectiva unei egalități, dar și a valorificării diferențelor) prin multiculturalitate sau pluriculturalitate se înțelege prezența simultană a diferitelor culturi existente în același teritoriu.

Printre diferite modele de integrare pe care țările le-au adoptat în materie de imigrație, bazate pe istoria lor, cultura lor realitățile politico-sociale și economice, se vorbește de asemenea și de un model multicultural. Un astfel de model se bazează pe recunoașterea și respectul diferențelor culturale a diverselor popoare și pe teoria oportunității de îmbogățire reciprocă, determinată de coexistența culturilor diferite care mențin particularitățile lor. Acest model exclude apriori existența unei culturi dominante unificatoare.

În conceptul de multiculturalism se disting două tipologii: multiculturalismul radical și multiculturalismul moderat. În primul caz, fiecare cultură este acceptată prin ceea ce este fără a-i adăuga un alt criteriu de valoare, aceasta simțindu-se întărită comparând-o cu toate celelalte culturi. În ceea ce privește punerea în practică trebuie semnalat că un astfel de model teoretic nu a fost niciodată aplicat în vreo țară. A doua tipologie, din contră, se sprijină pe presupunția de demnitate egală pentru toate culturile care trebuie însă să fie verificate și selecționate pentru că ele nu trebuie să se afle în contradicție cu protecția drepturilor universale a omului. Constatăm că acest model este aplicat numai în Suedia, unde populațiile imigrante nu sunt prea diferite de populația locală în termene de proximitate culturală.

INTERCULTURALITATE

Prin interculturalitate, se înțelege un sistem de relații și schimburi între subiecți purtători de valori, limbi, tradiții și religii diferite care coexistă într-o comunitate socială.

Noțiunea de interculturalitate identifică un proces istoric și cultural care prevede aplicarea simultană a două concepte fundamentale adesea percepute ca antinomice, sau cel puțin greu de conciliat: egalitatea și valorificarea.

Procesul de construirea a unei identități culturale intervine pe parcursul unui proces continuu de identificare/diferențiere care prevede un mod necesar existența celuilalt. Nu există identitate fără alteritate. Acest concept stă la baza paradigmei interculturale.

Procesul intercultural nu se limitează la un pluralism lărgit, în care toate culturile sunt recunoscute dar fiecare trăiește izolat cu celelalte culturi, și nu se fundamentează nici pe principiile asimilării pe baza criteriilor de egalitate conducând la aneantizarea diferențelor. Pentru a fi aplicat modelul necesită o alegere, care să permită crearea de spații pentru întâlnirea și confruntarea între persoane și grupuri, spații destinate promovării cunoașterii reciproce la toate nivelele vieții politice, economice, sociale și culturale.

Principiile care definesc interculturalitatea sunt următoarele:

1. Interculturalitatea nu este o formă de mediere reducibilă la aporturile culturale diferite, ci, din contră, ea presupune o comparație continuă, permanentă și productivă între diferite modele culturale.
2. Diversitatea culturală este o resursă de înflorire a societății și a persoanelor.
3. Interculturalitatea comportă, în afară de acceptarea și respectul celuilalt recunoașterea identității și a demnității propriei culturi din optica unei dialog continuu, a unei înțelegeri și îmbogățiri reciproce.
4. Interculturalitatea prevede că nimeni nu poate să pretindă că celălalt trebuie să se adapteze modelelor propriei culturi, considerate ca adevărate, în sens absolut.
5. Interculturalitatea prevede că subiecții pot fi capabili de a schimba perspectiva și punctul de vedere pentru a înțelege și a cunoaște realitatea în diferite sale dimensiuni.
6. Interculturalitatea nu neagă conflictul ci duce la rezolvarea conflictului prin modalități non violente sau cel puțin nedistructive.

Din acest punct de vedere, promovarea ocaziilor de întâlnire și confruntări între persoane și grupuri - la nivel politic, economic, cultural și social -este esențial și favorizează cunoașterea reciprocă.

MULTICULTURALITATE/PLURICULTURALITATE

Pluralism cultural = formă de acomodare socială în care grupul etnic își păstrează tradițiile și trăsăturile culturale distinctive și cooperează în mod pașnic și relativ egal în viața politică, economică și socială. În unele societăți unele ideologii elaborate din perspectiva majorității dominante, consideră pluralismul cultural doar ca fază tranzitorie, scopul final fiind integrarea.

În România politica de integrare se face prin păstrarea identității culturale, și nu prin topirea ei în cultura majorității.

În **Strategia de îmbunătățire a situației rromilor**, în capitolul *Bunăstarea copilului* se prevăd programe de implementare pentru formarea tinerilor rromi ca mediatori și formatori pentru comunitățile de rromi, creșterea îngrijirii copiilor în instituțiile care se ocupă de copii, inclusiv pentru cei cu deficiențe sau disabilități, prin impunerea unor standarde minime de derulare a acestor instituții, măsuri de prevenire a abandonului școlar și a abuzurilor de orice tip.

În capitolul *Cultură și culte* un capitol separat are în vedere finanțarea de proiecte pentru cercetarea multiculturală.

Dincolo de aspectele economice în cazul politicii care promovează multiculturalitatea este vorba de schimbarea mentalității. Vorbim aici despre acceptarea diversității, despre toleranță. Aceste lucruri se învață în timp, prin conviețuire, se asimilează prin socializare și ele trebuie instituționalizate. Un rol important în acest proces de durată revine guvernului și societății civile deopotrivă.

INTERCULTURALITATE / ATITUDINE INTERCULTURALĂ

Interculturalitate = procesul de interacțiune a doua culturi sau tipuri de cultura aflate un rastimp într-un contact reciproc

Interculturalitatea include: înlocuirea unor elemente culturale, combinarea unor elemente în complexe culturale noi, respingerea totală a unor elemente. Aculturația forțată poate duce la asimilare, fenomen repudiat astăzi pe plan politic de etica relațiilor internaționale.

Întreaga **Strategia de îmbunătățire a situației rromilor** a fost concepută din perspectiva interculturală, prin conceperea unor programe de susținere a culturii etniei rromilor, în consonanță cu respectarea drepturilor minorităților așa cum apare ea stipulată în Constituția României. Toate cele 10 domenii sectoriale ale Strategiei stipulează măsuri din perspectiva interculturalității. Astfel la capitolul *Comunicare și participare civică* se menționează explicit organizarea și dezvoltarea de programe pentru educația interculturală și informarea majorității, cu participarea populației rrome. Structura de implementare a Strategiei Guvernului este una de tip intercultural, din ea făcând parte atât la nivel central, cât și local reprezentanții ai rromilor. Aceștia au urmat cursuri de formare, iar pe baza experienței acumulate guvernul dorește să formalizeze și să instituționalizeze aceste structuri prin elaborarea unui regulament de organizare și funcționare a comisiilor ministeriale, a birourilor județene, precum și elaborarea unor fișe de post pentru experții rromi de la nivelul comisiilor ministeriale și de la nivelul birourilor județene. Se speră ca astfel experții rromi să aibă o imagine mult mai exactă asupra a ceea ce trebuie făcut, asupra modului în care trebuie să se relaționeze în plan local cu autoritățile locale, cu comunitățile de rromi și cu organizațiile neguvernamentale.

În cadrul exercițiilor de programare Phare 2002, a fost aprobată de către Comisia Europeană o cerere a Oficiului Național pentru Rromi pentru conceperea temenilor de referință și a fișelor de proiect, pentru punctul 20, capitolul 9 din planul general de măsuri referitor la dezvoltare comunitară.

Ca atitudine interculturală am putea cita câteva din realizările obținute până acum la nivelul ministerelor privind îmbunătățirea situației rromilor. Ministerul Muncii și Protecției Sociale a inițiat programe de muncă modulară prin care să încurajeze practicarea de către rromi a meseriilor tradiționale; au fost demarate programe de instruire a angajaților Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă privind facilitare accesului rromilor pe piața muncii, estimându-se astfel o ocupare de aproximativ 3.700 rromi în 2001. A fost adoptată **legea nr. 416** privind venitul minim garantat, iar rromii vor fi beneficiarii direcți ai acestei prevederi. De asemenea a fost adoptată **ordonanța 337** prin care s-au acordat rechizite școlare elevilor din familiile cu venituri reduse, iar rromii au fost principalii beneficiari ai acestor măsuri. În colaborare cu ONG-urile, au fost eliberate buletine pentru aproape 3.000 rromi.

Pentru anul 2001, există aproximativ 200 profesori, atât romi cât și nerromi care predau limba română ca limbă maternă pentru mai mult de 10.000 elevi, și aproximativ 150 studenți romi pot să intre în fiecare an într-un număr de universități, ca rezultat al programelor de acțiune afirmativă inițiat de Ministerul Educației și Cercetării.

În plan legislativ a fost adoptată ordonanța 137 de înființare a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării.

Dintr-un fond de parteneriat de aproximativ 900.000 EUR, care a fost lansat în luna ianuarie 2001, au fost selecționate 40 proiecte care sunt în curs de derulare în următoarele domenii: administrație publică, protecția mediului, educație profesională, locuințe, educație civică a formatorilor romi.

IDENTITATE CULTURALĂ

Cultura (sau civilizația) este acel ansamblu complex care include cunoștințele, credința, arta, principiile morale, dreptul, uzanțele și oricare alte iscusințe și deprinderi dobândite de om ca membru al societății.

Cultura este în stânsă legătură cu **antropologia culturală**. Tematica generală abordată în antropologia culturală românească vizează relevarea schimbărilor ce se petrec în structurile antropologice de tip demografic, social-economic și psiho-cultural din țara noastră, sub influența pe care civilizația modernă, industrială, citadină o exercită asupra civilizației tradiționale, rurale. În detaliu sunt abordate probleme precum: identitate și diferență în cultură, stiluri de limbaj și stiluri de gândire, orientări valorice semnificative pentru viziunea despre lume și personalitatea de bază a poporului român, reconstrucția epistemologică.

Un concept legat de identitatea culturală este cel de **personalitate de bază**, care valorifică similitudinea de trăsături psihice, caracterologice și comportamentale, împărtășite de membrii aceluiași grup uman ca urmare a experienței comune de viață. Fiecare grup uman își configurează propria lui personalitate de bază în artă, folclor, mitologie, religie.

În **Strategia de îmbunătățire a situației romilor**, conform principiului diferențierii de identitate, este prevăzut a se crea un sistem instituțional al dezvoltării comunitare, promovarea educației interculturale, formarea unei elite din rândul romilor, dobândirea unei solidarități sociale și reformularea identității comunității romilor.

În capitolul *Cultura și culte* al Strategiei se are în vedere organizarea unor programe pentru păstrarea identității romilor și pentru creșterea respectului de sine (their self-respect), a unor programe pentru cultivarea unei elite politice, culturale și artistice, în vederea întăririi identității etniei romilor, finanțarea unor premii pentru creații artistice din cadrul culturii romilor.

MODELE CULTURALE

Cultura constă din modele explicite și implicite, aparținând unor comportamente dobândite și transmise de simboluri care constituie desăvârșirea caracteristică grupurilor umane, inclusiv concretizarea lor în artefacturi specifice.

Nucleul esențial al culturii constă din idei tradiționale (adică derivate și alese istoric) și, în mod special din valori care îi sunt atașate; sistemele culturale pot să fie considerate pe de o parte ca niste produse ale acțiunii, iar pe de altă parte ca niște elemente care condiționează acțiunea care urmează să aibă loc.

Într-un **studiu al Institutului de Cercetare a Calității Vieții** efectuat în 1998, pe un eșantion de 1730 gospodării de romi, se arată că nu se poate spune că românii migrează mai mult sau mai puțin decât restul populației, ci că se integrează într-un pattern de **migrațiune internă** similară cu cel al populației la nivel național. Ceea ce diferă la nivelul migrației interne între populația la nivel național este destinația fluxului de migrațiune și distanța pe care se face migrația. În timp ce la populația la nivel național ținta principală este mediul urban, românii migreză, în general, din mediul rural spre mediul rural, și migreză în general pe distanțe mici, adică în cadrul aceluiași județ.

Deși percepția clectivă care există spune că românii migrează în afara granițelor țării dinspre est spre vest mai mult decât celelalte categorii de populație, **Comitetul European pentru Migrațiune** arăta, în anul 1997, că migrația recentă a romilor din estul și centrul Europei nu este mai mare decât migrația medie a populației din țările din estul și centrul Europei spre vest. Problema este că sunt mult mai vizibili, datorită stilului de viață tradiționalist, obiceiurilor pentru care le au și atunci ies mai mult în evidență decât alte categorii de populație care migrează dinspre est spre vest.

De asemenea, migrația romilor nu poate fi încadrată în categoria *emigrare*, pentru că nu părăsesc definitiv teritoriul țării. Pleacă cu intenția să stea doi ani și se întorc. Deplasarea lor în afara granițelor nu se face individual,

ci în grup. Grupul oferă suport pentru membrii săi care se află într-o situație vulnerabilă. Cei care migrează nu sunt romi din comunitățile tradiționale, ci sunt romi care locuiesc în comunități mixte, deci în care există romi și alte etnii. Aceștia sunt împinși spre un comportament de migrațiune externă. Deci migrația externă nu este un comportament de tip tradițional adoptat de o comunitate tradițională care trăiește după regulile ei vechi, ci un comportament nou, de alt tip. De asemenea, cei care locuiesc în mediul urban sunt mai degrabă înclinați spre migrațiune externă decât cei care locuiesc în mediul rural. Gospodăriile de migrați sunt gospodării tinere, mai educate și cu un consum de mass media mai ridicat. Rromii care migrează provin, în principal, din gospodării cu venituri mai ridicate.

Într-un studiu recent 2001 realizat de Institutul de cercetare asupra calității vieții, identificat de Roma News, aproximativ 22% dintre romi își câștigă existența din salariu, în rest 18,9 % din populația romă își câștigă existența ca salariați, 15,6 % din ajutorul social și 13,3 % din alocația de stat pentru copii. Alte surse de venit sunt: cerșitul 1,6 %, cămătăria, jocuri (1,2), venitul mediu pe persoană al rromilor este 150.000 lei, ceea ce reprezintă aproximativ 10% din salariul minim pe economie în România.

CARACTERISTICI / TRĂSĂTURI CULTURALE

Trăsăturile culturale specifice sunt legate de:

- Limbă;
- Obiceiuri;
- Comportament.
- Religie;
- Îmbrăcăminte;

Trăsăturile culturale legate de caracteristicile menționate mai sus sunt garantate de Constituția României în articolul 4, » *l'Unité du peuple et l'égalité entre les citoyens* ».

Întreaga **Strategie de îmbunătățire a situației rromilor** este concepută ținându-se cont de trăsăturile culturale ale etniei rromilor.

Astfel datorită comportamentelor de migrație înregistrate mai accentuat la această etnie, la capitolul *Educație pentru Sănătate* au fost identificate soluții pentru includerea rromilor în sistemul de asigurări medicale, au fost promovate programe de planning familial, campanii de vaccinare, precum și programe de combatere a TBC, HIV/AIDS, a afecțiunilor dermatologice și a bolilor de transmitere sexuală. În aceste programe au fost atrași un număr mare de studenți rromi.

La capitolul *securitatea socială* pentru familiile cu mulți copii, și venituri mici, au fost stipulate un minim de alocație, iar prin capitolul *Pași economici* femeile rromice sunt încurajate de proiecte pentru a-și găsi joburi.

La capitolul *Cultură și culte* se vorbește de o politică de promovare a culturii rromilor pe posturi naționale de televiziune și radio, presă și publicații, de crearea unui ansamblu muzical artistic și a unui teatru al rromilor cu spectacole din lume traduse în limba română, precum și spectacole inspirate din cultura rromilor. Se are în vedere și înființarea unui muzeu al culturii și civilizației rromice.

Realitatea arată că o treime din rromi nu au o slujbă constantă, iar dintre aceștia, numai jumătate desfășoară o muncă calificată. Doar o jumătate dintre copii merg regulat la școală, iar gradul de analfabetism în rândul persoanelor de peste 45 ani ajunge la o treime. Lipsa investiției în educație, conjugată cu efectul de marginalizare socială generat de stereotipuri și prejudecăți, duc împreună la un acces redus pe piața muncii și, implicit, la o accentuare a sărăciei în rândul comunităților de rromi.

Sărăcia și excluderea socială generează tehnici de supraviețuire care, adesea merg la limita legalității, având consecințe sociale care încurajează prejudecățile existente față de rromi. În această chestiune este vorba de o cauzalitate circulară și anume prejudecățile generează marginalizare și marginalizarea generează o scădere a nivelului de trai. O accentuare a sărăciei, nivelul scăzut de trai generează comportamente care nu fac altceva decât să confirme sau să infirme prejudecățile și stereotipurile existente. Nu este ușor să schimbi o, astfel de stare –pentru că aici discutăm de nucleul dur al atitudinilor –, și este vorba de atitudini, stereotipuri și prejudecăți care s-au format pe parcursul a sute de ani, iar această schimbare de mentalitate va lua probabil ani buni. Ea va trebui să se petreacă atât în cadrul majorității, cât și în cadrul minorității.

COMUNITATE

ETNIE / GRUP ETNIC

Etnie : ansamblu de persoane repartizate pe același teritoriu, aparținând aceleiași culturi și vorbind aceeași limbă.

În antichitate termenul „ethnos” desemna societățile învecinate și diferite ale cetății -stat grecești. Apoi, termenul a fost asociat ideii de rasă, pentru a califica populațiile constituite în subgrupe ale aceleiași rase. În epoca colonizării, etnia desemnează în cadrul populațiilor autohtone, ansambluri care prezintă trăsături comune, în principal de natură culturală, dar care nu au o conștiința identității comune: aceste grupuri se aseamănă din ce în ce mai puțin cu identitatea pe care coloniștii o vor defini pentru acestea.

Contrar sociologilor din Europa de nord, pentru care conceptul de etnie se sprijină pe noțiunea de colectivitate, francezii acordă un privilegiu criteriului lingvistic. În toate aceste cazuri, grupul definit astfel, rămâne până în jurul anilor 1970 un teren de studiu sociologic pentru cercetarea comportamentelor „primare” a ființei umane.

La sfârșitul secolului al XX-lea în țările occidentale, ideea de grup etnic care se referă la criterii naturale și obiective dispare în favoarea abordării culturale. Utilizarea termenului este cel mai adesea redus la domeniul artelor și, în acest caz, este vorba de valorificarea formelor de expresie ale populațiilor necunoscute.

Totuși, putem aprecia că populațiile înțelese ca grupuri etnice, chiar dacă ele sunt adesea insuficient definite și limitate, ele sunt în general acelea care provin din teritoriile vechilor colonii: se vorbește de etniile „bantoues”, foarte rar de etniile „occitane”...

Tema valorificărilor etnice revine adesea la modă acolo unde materialele și accesoriile sunt astfel calificate: dacă autenticitatea motivelor și materialelor utilizate este mai mult decât contestabilă, acestea sunt, în general, de inspirație africană sau cel puțin de o reprezentare pe care publicul și-o face despre acestea.

În schimb, în țările colonizate cu mai mult timp în urmă, identitatea etnică chiar dacă ea este mai mult rezultatul unei clasificări impuse de colonizator, se traduce în termen de revendicări pentru grupurile minoritare, care luptă pentru recunoașterea lor reală și pentru egalitatea statutului lor. În analiza luptei pentru putere, punerea înaintea caracterului etnic al conflictului este adesea abordarea cea mai privilegiată pentru că ea permite toate înțeleșurile: a justifica noningerința „pentru că este vorba de o opoziție ancestrală a căror chei nu există întotdeauna” sau, din contră, a justifica ingerința prin constatarea unui etnocid, și deci a unei crime contra umanității. (vezi războaiele din Burundi și Rwanda)

Astăzi, s-a reușit să se recurgă la conceptul de etnie pentru a pune în valoare diferențele. Folosit adesea de către tinerii proveniți din imigrație, diferite componente vor fi luate în calcul:

- Ideea de grup minoritar având în comun originile teritoriale, cel mai adesea acelea ale părinților. Dar, de vreme ce, părinți trăiesc ei înșiși o identitate etnică proprie pe care o vor transmite copiilor lor [*„noi suntem kabylî, nu arabi” ...*], limitele grupului etnic rămân imprecise și legătura etnică este stabilită în momentul în care există o diferență în raport cu cultura dominantă, percepută ca cea a francezilor „sadea”, chiar dacă aceștia sunt de origine hispano-italiană...
- Nevoia de recunoaștere ca și cultură proprie: dar și aici limita este dispersată și identitatea pe cale de a se construi, se confundă cu identitatea „tânărului”, în mod diferit față de lumea adultului și existând ca entitate de sine stătătoare. Identitatea culturală variază în funcție de identitatea grupului căruia i se opune. Într-o întâlnire între un rapper „francez” și un malinez funky, identitatea artistică a fiecăruia este cea care va fi pusă în prim plan, și nu originea sa etnică.
- Recurgerea la conceptul de etnie pentru a valorifica pluralitatea, caracterul intercultural al unui grup. Conform acestei abordări, termenul de etnie se aplică și „francezilor sadea”, percepuți ca una din componentele acelui grup, care își recunoaște o identitate comună: același trib. Termenul de trib este astfel luat din ambele sensuri, pentru că alături de conceptul de etnie, el definește un grup omogen.

Astăzi la tineri, conceptul de etnie se identifică și cu gruparea „alianță etnică”, compusă din muzicieni de diferite origini, care reprezintă și unul din purtătorii de cuvânt al angajamentului cetățenesc al tinerilor pentru democrație.

MINORITATE

Minoritate : Într-o accepțiune geo-politică, grup etnic sau religios revendicându-și identitatea sa în interiorul unui stat, unde el constituie o comunitate numerică minoritară. Conceptul de minoritate națională se dezvoltă în secolul XIX, odată cu dezvoltarea sentimentului național la popoarele care compun statele mozaic ale Europei centrale și al Balcanilor. Faptul că anumite grupuri etnice, numeric majoritare, au fost recunoscute ca „națiuni” [de exemplu, maghiarii], a suscitat constituirea unui ansamblu de grupuri doritoare de a regăsi – și adesea a crea - o identitate proprie, bazată pe istorie, limbă, cultură. Odată ce sentimentul național a fost trezit, grupul care nu mai este în măsură să se impună ca un grup dominant se identifică ca un grup exploatat, deci ca o minoritate.

Cu 20 de ani în urmă, fenomenul de renaștere națională, anesteziată de sistemul comunist, se manifestă din nou pe același teritoriu cu aproape aceiași actori.

Dar în acest timp, în Europa occidentală, s-a înregistrat apariția identităților regionale care se reclamă dintr-o națiune proprie, cu o istorie complet diferită de cea a populațiilor Europei centrale, în termeni de apartenență.

Sentimentul de apartenență la un grup minoritar este subiectiv, în sensul că, nu este întotdeauna exact din punct de vedere al numărului: dacă un număr mic de indivizi dețin puterea în raport cu majoritatea unui popor, el nu se definește ca un grup minoritar, ci ca o elită.

Un grup se identifică ca minoritar atunci când indivizii unui grup presupun că sunt supuși unei discriminări în termen de drepturi și avantaje în raport cu restul societății. Atunci acest sentiment se traduce printr-o formă de revendicare. Scara revendicărilor presupune o progresie care se situează de la simpla recunoaștere a identității până la independența completă a grupului recunoscut ca stat națiune. Nivelul revendicării depinde de un ansamblu de criterii socio-istorice proprii grupului și nu este obligatoriu proporțional cu nivelul discriminării la care a fost supus.

Prin extindere, conceptul de grup minoritar este de asemenea utilizat la grupurile sociale în căutare de identitate proprie, cererea putând să meargă până la revendicarea măsurilor speciale, a se vedea stabilirea de cote care să asigure prezența grupului la toate nivelele vieții sociale.

ETNIE/GRUP ETNIC

Prin cuvântul etnie (din grecescul „ethnos” : popor cu o formă de organizare primitivă de tip tribal, anterior polisului), ne referim la un grup care are o presupusă origine comună, astfel încât considerăm adesea că este vorba de un grup cu legături foarte puternice, aproape de natură biologică: în acest sens, termenul de etnie se apropie de cel de rasă. Astfel colectivitatea este definită prin următoarele elemente:

- Limba care poate să fie folosită și de alte grupuri etnice,
- Teritoriu, înțeles ca un mediu fără frontiere rigide
- Cultura, înțeleasă ca un ansamblu de valori, norme, modele comportamentale, organizare familială, economic și social,
- Sentimentul de apartenență, etnicitate
- Dorința de a trăi împreună

Conceptul de etnie se raportează deci la un grup de indivizi care se simt moștenitorii unei continuități istorice și culturale, și, pe care doresc să o conserve. El se definește pe baza istoriei și specificității culturale comune și se distinge de națiune în ceea ce nu înseamnă organizare politică.

Cu toate acestea în vocabularul curent, termenul desemnează minorități cu diferențe culturale de tip lingvistic, religios sau altul.

COMUNITATE

Conceptul de minoritate acoperă o varietate de sensuri: pentru această cercetare, noi reținem distincția între o accepțiune „socio-culturală” și o accepțiune „geografică”.

În accepțiunea „socio-culturală”, conceptul de comunitate, contrar celui de societate identifică un raport social specific. Astfel, el pune în evidență legătura particulară între indivizi, determinată de referințe comune referitor la un obiectiv extern, cu alte cuvinte o legătură fundamental diferită de aceea care se naște din reciprocitatea schimbărilor și al interacțiunii destinate să satisfacă interesele speciale în locul „socializării fără scop”, care caracterizează societatea.

Dicotomia comunitate/societate a fost mult timp utilizată pentru a pune în evidență diferența de calitate a legăturilor sociale. În comunitate, calitatea raporturilor între indivizi se exprimă prin sentimente de solidaritate de puternică identificare și de sentimentul unei comunități de apartenență la ceva. Comunitatea reprezintă, deci, etnicitatea sau organizarea care derivă din raporturile de acest tip. Familia, organism natural bazat pe un sentiment puternic de apartenență și solidaritate, asupra voinței colective și asupra orientării morale, bazată pe credințe religioase reprezintă prototipul ideal al conceptului de comunitate. Din contră, în societate fiecare individ este singur, izolat și trăiește în condiții de tensiune împotriva tuturor celorlalți.

În accepțiunea „geografică” conceptul de comunitate se referă fundamental la raportul între un ansamblu de indivizi și un teritoriu. Pentru aceasta, comunitatea poate să fie definită ca o colectivitate de actori care trăiește în același spațiu, în care aceasta realizează majoritatea activităților cotidiene.

O punere în practică a ambelor concepții permite consolidarea valorii euristice a conceptului de comunitate, în condiții de complexitate socială crescută.

MINORITATE

Din punct de vedere juridic nu există noțiune de minoritate cu același înțeles la nivel internațional. În conformitate cu textele ONU și ale Consiliului Europei, minoritățile sunt înțelese ca niște grupuri de populație numeric minoritare care, deși, au naționalitatea statului în care trăiesc, se disting de restul populației prin caracteristici etnice, religioase sau lingvistice. Ele nu ocupă o poziție dominantă în raport cu restul populației și doresc să-și păstreze identitatea lor specifică. Această definiție exclude străinii, muncitorii migranți și familiile lor, refugiați politici și apatrizi.

În ceea ce privește abordarea socio-politică, din contră, noțiunea de minoritate, depinde nu numai de factorul numeric, ci și de un factor de tip discriminator. Minoritățile sunt grupuri care sunt puse în situația de ocupa o poziție marginală în interiorul societății din cauza unor raporturi de forță sau de drept, care le supune la această condiție în raport cu alte grupuri.

Condiția de minoritate este astfel strâns legată de putere, de accesul la luarea deciziilor, la instrumentele culturale și la activitățile sociale și politice pentru diferite grupuri prezente în același teritoriu.

Din punct de vedere sociologic minoritățile sunt clasificate în diferite categorii: religioase, lingvistice, culturale, etnice, naționale, teritoriale (acelea stabilite de mult timp pe un teritoriu) și non teritorial.

În conformitate cu Constituția italiană membrii unei minorități au aceleași drepturi sociale și sunt legali în fața legii, indiferent de sex, rasă, limbă, religie, opinii politice, condiții personale și sociale. În plus este prevăzută o protecție specială pentru minoritățile religioase și etno-lingvistice.

COMUNITATE

Comunitate este o entitate social-umană ai cărei membri sunt legați împreună prin locuirea aceluiași teritoriu și prin relații sociale constante și tradiționale (consolidate în timp).

Ocupând aceeași nișă ecologică, membrii unei comunități folosesc în devălmășie resursele naturale ale mediului.

Comunitatea se caracterizează prin relativă autarhie. Ea conține, la scară redusă, toate activitățile proprii unui sistem social (economie, drept, morală, religie ș.a.).

Strategia de îmbunătățire a situației rromilor este concepută ca un document național și este însoțită de un Program de măsuri de aplicare a acestei strategii atât la nivel național cât și la nivel local.

Un rol important în conceperea și derularea programelor din această strategie îl are componenta comunitară asigurată atât de un puternic caracter descentralizator al activităților, cât și al implicării societății civile, în special organizațiile neguvernamentale ale rromilor în realizarea programelor de acțiune.

În liniile de acțiune ale strategiei, la capitolul *dezvoltare și administrație comunitară* se stipulează organizare la nivel local/județean a unor grupuri mixte, formate din reprezentanți aleși ai acestor comunități, din structuri descentralizate ale administrației centrale, din ONG-uri ale rromilor și ale minorităților de rromi care să evalueze cele mai importante nevoi ale comunității de rromi în vederea aplicării unor programe care să vină în sprijinul lor. De asemenea se menționează crearea unui cadru legal prin care ministerele și agențiile centrale /locale precum și structurile lor descentralizate sunt capabile să finanțeze proiecte și programe sectoriale care să îmbunătățească situația rromilor.

La capitolul *comunicare și dezvoltare civică* se are în vedere începerea unor programe naționale de informare și educație a rromilor despre sănătate, educație, familie, îngrijire a copiilor, acces la piața muncii, drepturi civile, asistență socială, etc.

Pentru aplicarea programelor prevăzute în strategie și în planul de măsuri se stabilesc următoarele structuri :

1. Comitetul mixt de Implementare și monitorizare
2. Comisii ministeriale pentru Romi
3. Birourile județene pentru rromi
4. Experți locali pentru problemele rromilor

ETHNIE / GROUPE ETHNIQUE

Grup etnic : grup cu tradiții culturale comune și care are sentimentul identității ca subgrup în cadrul societății înglobante. Esențial: sentimentul identității și autoperceperea lor ca fiind diferiți de alți membri ai societății.

Conceptul descrie frecvent o minoritate cvasi-națională care trăiește în cadrul unui stat și care nu a atins statutul de națiune.

Se diferențiază de națiune prin următoarele caracteristici:

- în mod obișnuit are dimensiuni mici;
- se bazează în mod evident pe o moștenire comună;
- sunt mult mai persistente în istoria umană în timp ce națiunile sunt circumscrise în timp și spațiu;
- sunt esențial exclusive și ascriptive, calitatea de membru al acestor grupuri se dobândește numai dacă indivizii au anumite trăsături înnăscute

Întreaga **Strategie de îmbunătățire a situației rromilor** este concepută ținându-se cont de trăsăturile caracteristice ale grupului etnic al rromilor, în dorința adaptării acestuia la societatea românească.

Astfel la capitolul *Justiție și ordine publică* guvernul își propune să rezolve cazurile de rromi fără acte de identitate din România și să identifice, să prevină și să rezolve operativ cazurile de conflicte generate de violența interetnică,

iar la capitolul *Comunicare și dezvoltare civică* se propune un ambițios program național de informare și luptă împotriva prejudecăților inerente din instituțiile publice.

Din toate structurile de implementare a Strategiei naționale fac parte cetățeni de etnie rromă, atât la nivel central cât și local.

MINORITÉ

Minorități sociale: grupuri rasiale, religioase, etnice, politice, mai mici ca număr și diferite de colectivitățile mai largi în care sunt cuprinse și care le controlează.

Ele sunt grupuri sociale care diferă într-un anumit fel, în raport cu normele și valorile sociale dominante, sunt subordonate în privința distribuirii puterii sociale (avuție, statut social, putere politică), rareori formând mai mult de jumătate din populația societății în care se află.

Deoarece minoritățile sociale sunt rezultat al proceselor de stratificare socială, relațiile acestora cu majoritatea socială dominantă implică atât procese de formare și reproducere ale inegalităților și ale distanțelor sociale (izolare, segregare socială, marginalizare, discriminare) cât și de menținere a altora, ca expresie a combinării stratificării sociale cu pluralismul cultural propriu societăților cu grad înalt de diversificare socială și culturală.

Potrivit recensământului din 1992, rromii constituie cea de a II –a minoritate etnică, reprezentând aproximativ 1,8 % din ansamblul populației. Încă de la începutul anilor '90 Statul Român a militat pentru păstrarea identității etnice, lingvistice, culturale și religioase a minorităților, fiind într-un acord perfect cu standardele europene în materie.

Astfel, în 1993 a fost creat *Consiliul pentru Minorități Naționale* ca organism consultativ al Guvernului României, coordonat de secretarul general al Guvernului, cu scopul de a asigura relațiile cu organizațiile legal constituite ale persoanelor aparținând minorităților naționale în vederea exercitării drepturilor și obligațiilor înscrise în Constituția României.

În 1997 a fost creat *Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale*, pe lângă primul ministru, condus de un ministru, cu statut de membru al Guvernului, cu atribuții pe linia legislativă în materia drepturilor persoanelor aparținând minorităților, supravegherea bunei aplicări a legislației în domeniu, acordarea asistenței financiare pentru organizațiile cetățenilor ce fac parte din minorități.

În cadrul acestui organism s-a creat *Oficiul pentru Integrarea Socială a Rromilor*, care este în curs de a pune la punct o serie de proiecte vizând ameliorarea gradului de ocupare profesională a rromilor și de inițiativă, în cooperare cu partenerii naționali și internaționali, activități cu caracter profesional.

Problemele rromilor, în special, și ale minorităților naționale, în general, fac obiectul cercetărilor recent înființatului Institut pentru *Studierea Problemelor Minorităților Naționale*, ca instituție publică în subordinea Guvernului și sub coordonarea departamentului pentru protecția minorităților naționale.

Institutul are menirea de a asigura o mai bună cunoaștere de către instituțiile publice, organizațiile neguvernamentale și cetățenii români a problematicii drepturilor minorităților naționale, a modului în care minoritățile își păstrează, își dezvoltă și își exprimă identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă, precum și a modului în care aceste drepturi sunt garantate în alte țări. Dar asemenea, *Centrul de Studii Europene în Problemele Etnice*, înființat ca *Institut al Academiei*, are ca scop studierea diverselor aspecte cu privire la grupurile etnice, lingvistice, sau religioase din Europa, a evoluției acestora și a comunicării interetnice, precum și promovarea unor standarde comune în ceea ce privește drepturile persoanelor aparținând minorităților etnice, religioase sau lingvistice și păstrarea, bineînțeles, a acestora.